

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่สำคัญในชุมชนต่างๆ ของประเทศไทย และนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวของเมือง หรือชุมชนอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว มีการขยายตัวด้านอุตสาหกรรม การผลิต การท่องเที่ยว การโฆษณาประชาสัมพันธ์ รวมทั้งการจับจ่ายใช้สอยมากขึ้นตามกระแสทุนนิยมและบริโภคนิยม เหล่านี้ล้วนทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยและชนิดของขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัว และสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอย คือ

- 1) ความมั่งง่ายและขาดความสำนึกถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นเป็นสาเหตุที่พบบ่อยมาก ซึ่งจะเห็นได้จากการทิ้งขยะมูลฝอยลงตามพื้นหรือแหล่งน้ำ โดยไม่ทิ้งลงในถังรองรับที่จัดไว้ให้ และโรงงานอุตสาหกรรมบางแห่งลักลอบนำไปทิ้งตามพื้นที่ว่างเปล่า
- 2) การผลิตหรือใช้สิ่งของมากเกินไปจนเกินความจำเป็น เช่น การผลิตสินค้าที่มีกระดาษหรือพลาสติกหุ้มหลายชั้น และการซื้อสินค้าโดยห่อแยกหรือใส่ถุงพลาสติกหลายถุง ทำให้มีปริมาณขยะมูลฝอยมาก

- 3) การเก็บและทำลายหรือนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์ไม่มีประสิทธิภาพ จึงมีขยะตกค้าง กองหมักหมมและส่งกลิ่นเหม็นไปทั่วบริเวณจนก่อปัญหามลพิษให้กับสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ หากไม่มีการจัดการที่เหมาะสม ก็จะทำให้เกิดผลกระทบต่อปัญหาด้านสาธารณสุข ความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมรุนแรงมากขึ้น รวมทั้งเหตุรำคาญและสูญเสียทัศนียภาพทางธรรมชาติ เป็นต้น การแก้ไขปัญหามลพิษจึงเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบ มิใช่เป็นภาระหน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งหรือของคนใดคนหนึ่งเท่านั้นเพราะเราทุกคนต่างเป็นผู้ก่อขยะมูลฝอยขึ้น (<http://www.environnet.in.th/evdb/info/waste3.html>)

จากสรุปสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย พ.ศ. 2546 (กรมควบคุมมลพิษ, 2547) รายงานว่าปัญหาขยะมูลฝอยยังคงเป็นปัญหาสำคัญของประเทศในเขตชุมชนและท้องถิ่นทุกระดับ รวมทั้งกรุงเทพมหานคร ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก โดยในปี พ.ศ. 2546 ประเทศ

ไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้นทั่วประเทศประมาณปีละ 14.4 ล้านตัน เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครมีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณวันละ 9,340 ตัน ซึ่งลดลงจากปี พ.ศ. 2545 ประมาณ 300 ตัน การที่ปริมาณขยะมูลฝอยในเขตกรุงเทพมหานครลดลง อาจเนื่องมาจากได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะมูลฝอย เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยและขยะมูลฝอยส่วนหนึ่งได้ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่มากขึ้น ส่วนปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ตามปัจจัยการเพิ่มขึ้นและย้ายถิ่นฐานของจำนวนประชากร การขยายตัวของชุมชนอันเนื่องมาจากการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากขึ้น การกระตุ้นเศรษฐกิจจากภาครัฐบาล ทำให้ภาคธุรกิจต่างๆ ขยายตัว การส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งการส่งเสริมหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้การบริโภคและอุปโภคของประชาชนเพิ่มมากขึ้น เป็นเหตุให้ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่ง สุวรรณา เตียรต์สุวรรณ (2533) เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยว่าควรจะแก้ไขที่ตัวบุคคล โดยสร้างระเบียบวินัย สร้างแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสม และทางออกที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาคือ การส่งเสริมให้มีการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่แหล่งกำเนิด

และจากแผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมภาคเหนือตอนบน รายงานสถานการณ์ การดำเนินงานที่ผ่านมา แนวโน้มในอนาคตและประเด็นสำคัญด้านสิ่งแวดล้อม ว่าปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้นในภาคเหนือตอนบนในปี พ.ศ. 2545 มีปริมาณขยะใกล้เคียงกับปี พ.ศ. 2544 คือนำหนักประมาณ 1,160 ตัน/วัน มีอัตราการผลิตขยะมูลฝอยอยู่ระหว่าง 0.5-0.8 คน/กก./วัน โดยมีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนแยกแต่ละจังหวัด ดังนี้

- จังหวัดเชียงราย มีปริมาณขยะมูลฝอยน้ำหนักประมาณ 150 ตัน/วัน
- จังหวัดเชียงใหม่ มีปริมาณขยะมูลฝอยน้ำหนักประมาณ 550 ตัน/วัน
- จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีปริมาณขยะมูลฝอยน้ำหนักประมาณ 110 ตัน/วัน
- จังหวัดลำพูน มีปริมาณขยะมูลฝอยน้ำหนักประมาณ 225 ตัน/วัน

ในปี พ.ศ. 2545 มีอัตราการผลิตขยะมูลฝอยลดลงจากปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเคยเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 แต่เหลือเพียงร้อยละ 1 และมีอัตราการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์เพิ่มมากขึ้นจากร้อยละ 5 ในปี พ.ศ. 2540 เป็นร้อยละ 10 ในปี พ.ศ. 2545 บางท้องถิ่นที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด โครงการสร้างจิตสำนึกการลดปริมาณขยะมูลฝอยและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ สามารถนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ได้ถึงร้อยละ 20 เช่น เทศบาลเมืองลำพูน รองลงมาเป็นเทศบาลนครเชียงใหม่ เป็นต้น และสถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ แบ่งได้เป็น 2 ส่วน ปัญหาแรก คือ เรื่องสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยเต็มและไม่สามารถจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมแห่งใหม่ได้ โดยเฉพาะในพื้นที่ขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีศักยภาพการจัดการขยะมูลฝอยแต่ไม่มีสถานที่กำจัดขยะหลายแห่ง เนื่องจากวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ใช้อยู่ปัจจุบันยังไม่ถูกหลักวิชาการเท่าที่ควร ทำให้เกิดปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ตามมา และมีผลกระทบต่อชุมชนและประชาชน ทำให้เกิดการร้องเรียนและต่อต้าน เช่น ปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองเชียงรายได้ โครงการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประสบปัญหาเนื่องจากประชาชนคัดค้านไม่ยินยอมให้ใช้เป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย เป็นต้น ส่วนรองลงมา คือ ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างในชุมชนและขาดงบประมาณจัดการบรรทุกเก็บรวบรวมขนส่งขยะมูลฝอย นอกจากนี้ยังพบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งในพื้นที่ตอนกลางของจังหวัดเชียงใหม่ คือ พื้นที่อำเภอเมือง แม่ริม สารภี สันกำแพง สันทราย ดอยสะเก็ด และดอนใต้ คือ พื้นที่อำเภอหางดง สันป่าตอง และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดลำพูน คือ อำเภอเมืองป่าซาง ซึ่งจะมีรายได้ท้องถิ่นไม่มากและการจัดสรรงบประมาณรองรับในส่วนการจัดการขยะไม่เพียงพอ เนื่องจากรับภาระค่ากำจัดขยะมูลฝอยของเอกชนที่รับบริการกำจัดขยะมูลฝอย จึงทำให้ปัญหาขยะมูลฝอยยังคงมีอยู่ (<http://www.re010.in.th/RE001/plan.php>)

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นว่าขยะมูลฝอยยังคงเป็นปัญหาที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้นและรอการแก้ไขให้หมดไปหรือให้มีสถานการณ์ที่ดีขึ้น และแต่ละพื้นที่จะประสบปัญหาจากขยะมูลฝอยแตกต่างกันไป อันนำมาสู่ความสนใจในกรณีของพื้นที่สูง ซึ่งในประเทศไทยสภาพภูมิประเทศที่เป็นพื้นที่สูงส่วนใหญ่พบอยู่ในทางภาคเหนือของประเทศ โดยในเขตภาคเหนือ พื้นที่สูงเป็นบริเวณที่มีความลาดชันชัน มีความลาดเทมากกว่าร้อยละ 35 เป็นเนินเขา ภูเขาหรือเทือกเขาต่างๆ โดยร้อยละ 50.9 ของพื้นที่ภาคเหนือ ปัจจุบันถูกจัดจงบึงพื้นที่ที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินจนเหลือพื้นที่ป่าประมาณร้อยละ 44 ของเนื้อที่ทั้งหมด (วิชัย จ้าวเจริญ, 2547) และพื้นที่สูงมักจะมีระบบนิเวศที่เปราะบาง เมื่อได้รับผลกระทบอะไรเพียงเล็กน้อยก็จะเสียสมดุลทางธรรมชาติได้ง่าย และการอยู่อาศัยของชุมชนบนพื้นที่สูง ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญของผู้คนตอนล่าง จึงมักก่อให้เกิดผลกระทบอันไม่พึงปรารถนาของชุมชนที่อาศัยตอนล่าง และการทำกิจการใดโดยปราศจากจิตใต้สำนึกของผลกระทบต่อคนที่อยู่ในพื้นที่ต่ำลงไป ย่อมทำให้เกิดปัญหาตามมาไม่สิ้นสุด (นิพนธ์ ตั้งธรรม, 2535) ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของ ชยุดิ ผลชวนปัญญา (2543) ที่พบว่าปัจจุบันชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเชิงอนุรักษ์มากขึ้นกว่าอดีตอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากชุมชนดังกล่าวตั้งอยู่ในบริเวณแหล่งต้นน้ำลำธารที่เรียกว่าเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A ซึ่งไปหล่อเลี้ยงสิ่งมีชีวิตในสังคม จากลักษณะดังกล่าว ทำให้มีข้อเสนอแนะเพื่อให้เป็นชุมชนที่ยั่งยืนและนำไปสู่สังคมที่ยั่งยืนในที่สุด เช่น ให้คณะกรรมการหมู่บ้านในชุมชนมีมติห้ามให้มีการใช้ยาฆ่าแมลงในพื้นที่ทั้งหมดของชุมชน มิใช่เพียงห้ามเฉพาะพื้นที่

เพาะปลูกที่อยู่ระหว่างต้นน้ำกับชุมชนเท่านั้น เพราะหากมิได้ห้ามใช้ยาฆ่าแมลงหรือสารเคมีที่มีพิษตกค้างในพื้นที่ที่อยู่ต่ำกว่าชุมชน ก็หมายถึง ชุมชนอื่นที่อยู่ในพื้นที่ต่ำกว่าชุมชนบ้านแม่สาใหม่ จะต้องได้รับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น หากชุมชนไม่ใช่สารเคมีหรือใช้เพียงเล็กน้อย จะทำให้สังคมโดยรวมมีสุขภาพดี ไม่เจ็บป่วยได้ง่ายและไม่ขัดแย้งกับชุมชนในพื้นที่ต่ำกว่าด้วย

จากเอกสารทางวิชาการของกองส่งเสริมชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ ให้คำนิยามของชุมชนบนพื้นที่สูงว่า หมายถึง ชุมชนชาวเขาหรือชุมชนอื่นๆ ที่อาศัยตั้งบ้านเรือนและมีที่ทำกินในพื้นที่ที่มีความลาดชันมากกว่าร้อยละ 35 หรือมีความสูงกว่าระดับน้ำทะเล 500 เมตร ขึ้นไปใน 20 จังหวัดในประเทศไทย ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา แพร่ น่าน ลำพูน ลำปาง ตาก เพชรบูรณ์ เลย พิษณุโลก สุโขทัย กำแพงเพชร กาญจนบุรี อุทัยธานี สุพรรณบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ และจากการศึกษาภาพถ่ายดาวเทียม ในงานวิจัยของ อานันท์ กาญจนพันธุ์ และมิ่งสรรพ ขาวสอาด (2538) พบว่าในภาคเหนือตอนบนมีหมู่บ้านจำนวน 2,777 แห่ง ตั้งอยู่บนภูเขา (พื้นที่สูง) ซึ่งเป็นที่อยู่ของชนชาติดั้งเดิมของภาคเหนือ เช่น ชาวลัวะ ชาวปกากะญอ (กะเหรี่ยง) และต่อมาเมื่อเกือบร้อยปีที่แล้ว ก็มีชาวเขากลุ่มอื่นๆ เข้ามาเพิ่ม ซึ่งไม่ว่าจะเป็นชาวม้ง (แม้ว) เมี่ยน (เข่า) ลาฮู (มุเซอร์) ลีซอ หรืออะข่า (อีโก้) ก็ตาม กลุ่มชนเหล่านี้ล้วนมีวิถีชีวิตอยู่บนที่สูง นอกจากนั้น ก็ยังมีคนเมืองและคนไทยกลุ่มอื่นๆ เช่น ไทยใหญ่ และไทยลื้อ ที่ขึ้นไปอยู่บนภูเขากว่าร้อยปีมาแล้ว ซึ่ง ตรีญา โทตระกุล (2546) อธิบายไว้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับสามของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และมักถูกนำเสนอภาพอัตลักษณ์ในทางเลวร้าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบวิถีการดำรงชีวิต และแบบแผนการทำเกษตรที่ถือเป็นภัยคุกคามต่อความยั่งยืนของทรัพยากรสิ่งแวดล้อม โดยเมื่อพิจารณาบรรดากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง เห็นได้ว่าม้งเป็นชาติพันธุ์ที่สามารถเรียนรู้ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ค่อนข้างดี เห็นได้จากการปรับตัวเข้ากับสภาพเศรษฐกิจแบบระบบตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้บริบทของกระบวนการพัฒนาและความทันสมัย

สำหรับตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนหนึ่งที่ตั้งอยู่บนพื้นที่สูงของจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน 9 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่บ้านชาวไทย (คนเมือง) 5 หมู่บ้านและหมู่บ้านชาวไทยภูเขา (ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง) 4 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งหมด 1,882 ครัวเรือน จำนวน 8,008 คน (ข้อมูลทะเบียนราษฎร อำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่ เดือนมีนาคม 2547) มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบภูเขา มีทิวทัศน์เป็นป่าเขาสวยงามตามธรรมชาติ มีป่าไม้สมบูรณ์ และมีอากาศหนาวเย็นตลอดปี มีร้านอาหาร รีสอร์ท และสถานที่ท่องเที่ยว เช่น โป่งแยงแอ่งคอย ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรมวังคำ ม่อนคอยอิงฟ้ารีสอร์ท บ้านแม่สาใหม่ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการที่พื้นที่

ดังกล่าวมีจำนวนประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งมีความแตกต่างในเรื่องชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้น โดยจะเห็นได้จากยังคงมีขยะมูลฝอยประเภทต่างๆ รวมทั้งภาชนะบรรจุสารเคมีกำจัดศัตรูพืชบางชนิด กองหมกหมมและกระจายอยู่ตามบริเวณต่างๆ ของหมู่บ้านและพื้นที่รกร้างใกล้เคียง ซึ่งปัญหาขยะมูลฝอยดังกล่าวเกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลานานแล้ว สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ของประชาชนทั้งในครัวเรือนและนอกครัวเรือน โดยทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ หรือขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว จึงทำให้ขยะมูลฝอยยังคงมีอยู่ ทั้งนี้ หากในอนาคตยังไม่มีแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยให้มีความถูกต้องและเหมาะสมตามหลักวิธีการ นอกจากจะส่งผลกระทบต่อประชาชนบนพื้นที่สูงแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อาศัยอยู่พื้นที่ด้านล่างด้วย และในการวางแผนแก้ปัญหาหรือลดปัญหาในเรื่องขยะมูลฝอย จะต้องแก้ไขโดยเริ่มที่ตัวประชาชนเอง โดยจะต้องทราบถึงพฤติกรรมของประชาชนในพื้นที่ว่า มีพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างไร และมีปัจจัยใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในเรื่องใดๆ ได้นั้น ก็ควรจะต้องมีวิธีการต่างๆ เช่น การส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจ และมีการใช้สื่อสนับสนุนต่างๆ โดยให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อจะได้นำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและไม่ก่อให้เกิดปัญหาลิ่งแวดล้อมต่อไป สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อและความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการ มาใช้เป็นตัวแปรอิสระในการศึกษา โดยมีความเห็นว่า ตัวแปรดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบนพื้นที่สูง ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของประมวล พูนสังข์ (2536) อธิบายว่า ประชาชนในเขตชนบทจะมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอันตรายไม่ดีพอ อาจเนื่องจากสภาพตำบลหมู่บ้านที่ตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ห่างไกลจากความเจริญของเขตเมือง ทำให้การรับรู้ข่าวสารต่างๆ ไม่สะดวก และส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าเขตเมือง และประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยศึกษาเพื่อให้พื้นที่เกษตรที่ราชการบังคับ ซึ่งมีผลทำให้การปฏิบัติในการจัดการขยะมูลฝอยอันตรายแตกต่างจากประชาชนเขตเมือง รวมทั้งเขตชนบทยังมีความแตกต่างเรื่องขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่ ตลอดจนสภาพแวดล้อมต่างๆ ด้วย ซึ่งได้มีการเสนอแนะแนวทางแก้ไขโดยให้มีการรณรงค์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับด้านนี้ผ่านสื่อต่างๆ เพิ่มมากขึ้นกว่าปัจจุบันและเพิ่มเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของหน่วยงานราชการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของชยุดิ ผลชวนปัญญา (2543) ที่พบว่าการศึกษาที่ชุมชนชาวเขาเผ่าม้งบ้านแม่สาใหม่ มีการศึกษาภาษาไทยและรับรู้ข่าวสารต่างๆ ทั้งโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ จากบุคคลภายนอกที่เข้ามาให้ความรู้จากการไปรับจ้างในเมือง ผลลัพธ์ที่ได้จากสื่อต่างๆ ทำให้ชุมชนได้รับความรู้ความตระหนักในด้าน

สิ่งแวดล้อม จากการแสวงหาสื่อต่างๆ นี้เอง สามารถสรุปได้ว่า สื่อต่างๆ นั้นมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนด้วย เช่นเดียวกับการศึกษาของสมเกียรติ ทองมี (2540) ที่พบว่าทั้งชาวเขาเผ่าม้งและเผ่ากะเหรี่ยงในตำบลแม่แคด อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ โดยชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ส่วนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ดังกล่าวส่งผลให้ระดับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้น้อย จึงพบว่าชาวเขาเผ่าม้งมีการตัดไม้ทำลายป่าเป็นจำนวนมาก ส่วนการรับสื่อชาวเขาเผ่าม้งไม่เคยรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุทัศน์ จากเจ้าหน้าที่ ส่วนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจากสื่อ เช่น โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ จากเจ้าหน้าที่ และชาวเขาทั้งสองกลุ่ม ได้รับข่าวสารจากโปสเตอร์จากการประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากที่สุด และไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จากหอกระจายข่าวเสียงภายในหมู่บ้านเลย

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลดังกล่าวว่ามีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบนพื้นที่สูง โดยได้เลือกพื้นที่ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ศึกษา และประชากรของการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือแม่บ้านที่เป็นผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ 9 หมู่บ้าน 1,882 ครัวเรือน และทำการสุ่มเลือกตัวแทนประชากรทั้งหมดอย่างละ 1 หมู่บ้าน จากหมู่บ้านชาวไทย (คนเมือง) และชาวไทยภูเขา ซึ่งมีความแตกต่างในเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ โดยได้แก่ บ้านโป่งแยงนอก (ชาวไทยคนเมือง) และบ้านแม่สาใหม่ (ชาวไทยภูเขา) ทั้งสองหมู่บ้าน นอกจากจะมีจำนวนครัวเรือนมากที่สุดของตำบลโป่งแยง ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของตำบลโป่งแยง โดยเฉพาะบ้านแม่สาใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นน้ำที่สำคัญและเป็นแหล่งธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีพื้นที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 1,000 เมตร และเป็นพื้นที่ที่ได้รับความสนใจและถูกใช้เป็นที่ศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่องด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบนพื้นที่สูง ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
2. ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบนพื้นที่สูง ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน

1.3 สมมติฐานที่ใช้ในการศึกษา

1. ประชาชนบนพื้นที่สูงที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน
2. ประชาชนบนพื้นที่สูงที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างกัน จะมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน
3. ประชาชนบนพื้นที่สูงที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่างกัน จะมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน
4. ประชาชนบนพื้นที่สูงที่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการต่างกัน จะมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตในการศึกษา

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบนพื้นที่สูง ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ และศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ และความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการที่แตกต่างกันของประชาชนบนพื้นที่สูงที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้ จะดำเนินการศึกษาในพื้นที่ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 9 หมู่บ้าน 1,882 ครัวเรือน โดยหากกลุ่มตัวอย่างโดยสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบหลายขั้นตอน(Multi Stage random sampling) ได้แก่ บ้านโป่งแยงนอก (ชาวไทยคนเมือง) และบ้านแม่สาใหม่ (ชาวไทยภูเขา) ซึ่งมีความแตกต่างกันในกลุ่มชาติพันธุ์ และยังเป็นหมู่บ้านที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดของตำบลโป่งแยง เป็นสถานที่ท่องเที่ยว โดยเฉพาะหมู่บ้านแม่สาใหม่เป็นหมู่บ้านที่เป็นหนึ่งในหมู่บ้านเครือข่ายชุมชนมั่ง ที่เริ่มตั้งถิ่นฐานในแถบนี้มากกว่า 53 ปี (ตรีญญา โตตระกุล, 2546) และมีการติดต่อซื้อขายกับชุมชนเมืองอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งเป็นพื้นที่ศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดมาด้วย

1.4.3 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่จะใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือแม่บ้าน ที่เป็นผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน และอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 9 หมู่บ้าน 1,882 ครัวเรือน

1.5 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ดังต่อไปนี้

1. ระดับการศึกษา
2. กลุ่มชาติพันธุ์
3. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ
4. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

พฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบนพื้นที่สูง

1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

ระดับการศึกษา หมายถึง การศึกษาทั้งในระบบคือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา รวมทั้งการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของประชาชนบนพื้นที่สูง

กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงและมีความเกี่ยวข้องกันในลักษณะของชาติกำเนิด และลักษณะของเชื้อชาติต่างๆ และมีรูปแบบการดำรงชีวิตของตนเอง ซึ่งรวมทั้งชาวไทย (คนเมือง) และชาวไทยภูเขา

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ หมายถึง ความถี่ในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการ จากการได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคคลอื่นๆ หรือได้รับข่าวสารจากสื่อสารมวลชนประเภทต่างๆ

ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการ หมายถึง ระดับความรู้ ความเข้าใจในข้อเท็จจริง ที่เกี่ยวข้องกับขยะมูลฝอยและการจัดการ ซึ่งวัดคะแนนเป็นคะแนนได้จากแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการตามข้อคำถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น

พฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง ความถี่หรือการปฏิบัติในชีวิตประจำวันของประชาชนบนพื้นที่สูงเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย 3 ขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย การคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งและการนำไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved